

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej

**pt.: „Transformacja regionów górniczych w Polsce: ocena zgodności między
diagnozą wyzwań a planowanymi działaniami w kontekście uwarunkowań
terytorialnych”**

Recenzja została sporządzona na zlecenie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Inżynieria Środowiska, Górnictwo i Energetyka, Politechniki Wrocławskiej, prof. dr hab. inż. Roberta Króla. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska pt. „Transformacja regionów górniczych w Polsce: ocena zgodności między diagnozą wyzwań a planowanymi działaniami w kontekście uwarunkowań terytorialnych”, wykonana została przez mgr inż. Aleksandrę Kozłowską-Woszczycką, pod kierunkiem dr hab. inż. Katarzyny Pactwy, prof. PWr i dr inż. Damiana Kaszy.

WPROWADZENIE

Podstawę opracowania recenzji stanowi oprawiony wydruk komputerowy pracy doktorskiej, która została zrealizowana pod kierunkiem naukowym Promotor, Katarzyny Pactwy oraz promotora pomocniczego Damiana Kaszy. Przewodniczący Rady Dyscypliny Naukowej Inżynieria Środowiska, Górnictwo i Energetyka, prof. dr hab. inż. Robert Król, w imieniu Rady oraz swoim zwrócił się pismem z dnia 26.06.2025 roku o sporządzenie recenzji pracy doktorskiej mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej pt.: „Transformacja regionów górniczych w Polsce: ocena zgodności między diagnozą wyzwań a planowanymi działaniami w kontekście uwarunkowań terytorialnych”.

Konstrukcja dysertacji oparta jest na 9 rozdziałach, wykazie źródeł bibliograficznych i 13. załącznikach o całkowitej objętości 265 stron. W spisie literatury zamieszczono ponad 400 pozycji literatury, tj. publikacje, materiały konferencyjne, raporty, regulacje prawne, komunikaty prasowe oraz informacje ze stron internetowych, z czego ponad połowa to pozycje obcojęzyczne. Praca jest bogato udokumentowana i zawiera 21 zestawień tabelarycznych oraz 91 rysunków. Do pracy dołączono streszczenie w języku polskim i angielskim.

CHARAKTERYSTYKA TREŚCI ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej koncentruje się na wyczerpującej i wieloaspektowej analizie procesu sprawiedliwej transformacji w polskich regionach górniczych. Rozprawa porusza złożony proces transformacji tych regionów w kontekście zobowiązań klimatycznych Unii Europejskiej, analizując spójność między zdiagnozowanymi wyzwaniem a środkami przewidzianymi w Terytorialnych Planach Sprawiedliwej Transformacji (TPST) oraz uwzględniając kontekst społeczno-gospodarczy, środowiskowy i terytorialny pięciu regionów górniczych.

Praca składa się z trzech etapów metodologicznych: analizie dokumentacji TPST, analizie ilościowej przy użyciu 21 wskaźników społeczno-ekonomicznych, środowiskowych i przestrzennych oraz partycypacyjnej diagnozie społecznej w subregionie wałbrzyskim, z wykorzystaniem ankiet z komponentem przestrzennym (PPGIS). Takie kompleksowe podejście pozwala wyjść poza zwyczajowe ramy opisowe i zapewnia wieloaspektowe spojrzenie na badane zjawisko.

Rozdział 1. (12 stron), stanowi wprowadzenie do tematyki przedmiotu recenzowanej pracy doktorskiej, przedstawia problem, cele badawcze, tezę główną, uzasadnienie badania i jego zakres. W **rozdziale 2.** (59 strony) omówiono ewolucję i podstawy teoretyczne sprawiedliwej transformacji, likwidacji kopalń, partycypacji społecznej oraz podejść diagnostycznych dla obszarów górniczych. W **rozdziale 3.** na 11-stu stronach określono zakres terytorialny i przedstawiono szczegółową charakterystykę każdego z pięciu analizowanych regionów (Śląsk, zachodnia Małopolska, wschodnia Wielkopolska, Bełchatów i subregion wałbrzyski). W **rozdziale 4.** (29 stron) opisano trzyetapowe podejście analityczne: Analiza Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji (TJTP); Analiza wskaźników społeczno-ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych; Diagnoza społeczna na podstawie badań przestrzennych (studium przypadku: m. Wałbrzych). W **rozdziale 5.** (77 stron) przedstawiono wyniki dla każdego etapu badań, wraz z analizami ilościowymi i jakościowymi każdego regionu oraz przypadku analizy opartej o społeczną diagnozę. **Rozdział 6.** (5 stron) przedstawia interpretację wyników w szerszym kontekście teoretycznym i praktycznym. W **rozdziale 7.** (3 strony) zamieszczono podsumowanie stanowiące syntezę głównych wyników w odniesieniu do celów badawczych i tezy. **Rozdział 8.** (2 strony) opisuje ograniczenia metodologiczne i sugestie dotyczące przyszłych badań – krytyczna ocena ograniczeń metodologicznych wraz z propozycjami przyszłych kierunków analitycznych. **Rozdział 9.** (1 strona) zawiera zarys kluczowych implikacji dla polityki i praktyki w zakresie planowania sprawiedliwej transformacji regionów węglowych.

W recenzji przyjęto następujące kryteria oceny: uzasadnienie wyboru tematu i problematyki badawczej, poprawność formułowania celów i tezy pracy, ocena struktury rozprawy i jej zawartości merytorycznej, uwagi merytoryczne i formalne oraz wynikającą z wyżej sformułowanych kryteriów, ostateczną konkluzję.

II) Wybór tematu i określenie problematyki badawczej

Praca wyróżnia się holistycznym podejściem, łączącym analizę literaturową, statystyczną i społeczną, wraz z rygorystycznym podejściem metodologicznym w zakresie stosowania wskaźników ilościowych i technik partycypacyjnych. Społeczne i polityczne znaczenie pracy jest niepodważalne, ponieważ porusza ona rzeczywisty i pilny problem mający bezpośredni wpływ na politykę publiczną i planowanie terytorialne. Identyfikacja niespójności między diagnozą a działaniami oraz empiryczne dowody na rozbieżność między planowaniem a lokalną percepcją stanowią oryginalny i cenny wynik badań Doktorantki.

Praca stanowi znaczący wkład w badania nad sprawiedliwą transformacją w regionach górniczych. Jej wyniki potwierdzają potrzebę zróżnicowanego podejścia terytorialnego, znaczenie partycypacji społecznej oraz potrzebę poprawy planowania i monitorowania procesów transformacji. Praca ta jest istotna zarówno dla środowiska akademickiego, jak i dla decydentów politycznych i może służyć jako punkt odniesienia dla przyszłych badań oraz dla udoskonalenia strategii sprawiedliwej transformacji w Polsce i innych podobnych kontekstach.

Zaleca się promowanie rzeczywistego i reprezentatywnego udziału społeczności lokalnych we wszystkich fazach procesu transformacji, opracowanie bardziej zaawansowanych narzędzi analitycznych, które pozwolą uchwycić złożoność terytorialną i społeczną, ustanowienie mechanizmów ciągłego monitorowania i oceny z jasnymi wskaźnikami, a także promowanie transferu dobrych praktyk międzynarodowych i współpracy między regionami w trakcie transformacji.

Praca Pani mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej w pełni spełnia wymagania pracy doktorskiej i może mieć pozytywny wpływ na praktykę planowania terytorialnego i politykę transformacji energetycznej w Polsce i poza jej granicami.

III) Cel i teza pracy

Główny cel badawczy, wraz z celami szczegółowymi, a także teza pracy zostały przedstawione przez Doktorantkę na stronie 30 pracy, gdzie wskazano na konieczność oceny spójności między diagnozami wyzwań a planowanymi działaniami zawartymi w TPST regionów górniczych w Polsce, przy jednoczesnym uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych oraz percepcji mieszkańców. W ramach swojej pracy mgr inż. Aleksandra Kozłowska-Woszczycka sformułowała cztery cele szczegółowe, które pozwoliły jej na metodyczną realizację badań przedstawionych w pracy. Doktorantka dokonała w pracy oceny kompletności i spójności diagnoz zawartych w TPST względem zaplanowanych w nich działań, identyfikacji zagrożeń i potencjałów społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych w oparciu o autorski zestaw wskaźników statystycznych wraz z oceną ich uwzględnienia w TPST, weryfikacji, w jakim stopniu zaplanowane działania odpowiadają realnym potrzebom wskazywanym przez mieszkańców, a następnie

w końcowej części pracy sformułowała praktyczne rekomendacje dotyczące sposobu diagnozy regionów górniczych.

Ponadto Doktorantka wskazała jednoznacznie tezę pracy, cytując: *„Transformacja regionów górniczych w Polsce została w dużej mierze zaplanowana w sposób niejednoznaczny i niewystarczająco uwzględniający zróżnicowane uwarunkowania terytorialne. Skuteczna realizacja tego procesu wymaga nie tylko precyzyjnego rozpoznania lokalnych potencjałów i barier, ale również realnego zaangażowania społeczności lokalnych w planowanie i wdrażanie działań”*. Teza główna została rozwinięta w postaci tez częściowych, odpowiadających celom szczegółowym badania. Strona formalna tezy głównej i tez częściowych jest poprawna, a zatem możliwe jest przeprowadzenie ich weryfikacji. Teza koresponduje z tytułem i treścią pracy doktorskiej.

IV) Metoda badawcza

Metodologia wyróżnia się kompleksowym podejściem, łączącym analizę dokumentacyjną, ilościową i partycypacyjną, co umożliwia wielowymiarowe ujęcie złożoności w odniesieniu do różnych aspektów i poziomów terytorialnych. Analiza dokumentacyjna TPST jest rygorystyczna i ocenia wewnętrzną spójność między diagnozą a środkami. Opracowanie i zastosowanie własnego zestawu 21 wskaźników zapewnia obiektywizm. Włączenie postrzegania społecznego za pomocą PPGIS w Wałbrzychu pozwala uwzględnić głos lokalnej społeczności i połączyć wiedzę empiryczną z analizą przestrzenną, wzbogacając interpretację. Próba ankietowa przekracza minimalną wielkość wymaganą dla poziomu ufności 95% z błędem 10%, co zapewnia rzetelność wyników partycypacyjnych. Podział analizy na trzy odrębne fazy ułatwia zrozumienie procedury badawczej.

W dalszej części recenzji wskazano jednak na ograniczenia w zakresie reprezentatywności społecznej próby partycypacyjnej, zależność od danych wtórnych na poziomie zagregowanym, subiektywność w przypisywaniu operacji do wyzwań oraz brak analizy, która pozwoliłaby ocenić ewolucję terytorialnego obrazu uwarunkowań transformacji.

Podsumowując, stwierdzam, że przyjęte przez Doktorantkę metody są adekwatne do realizacji wskazanego celu badawczego pracy, a wskazane powyżej ograniczenia nie umniejszają jej wartości.

V) Struktura rozprawy, zawartość merytoryczna

Rozprawa doktorska mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej „Transformacja regionów górniczych w Polsce: ocena zgodności między diagnozą wyzwań a planowanymi działaniami w kontekście uwarunkowań terytorialnych”, stanowi spójne opracowanie umożliwiające realizację zamierzonego celu badawczego, wraz z celami szczegółowymi oraz udowodnienie postawionej tezy badawczej. Praca składa się z wprowadzenia, obszernej analizy stanu wiedzy, rozdziałów merytorycznych, wyników,

dyskusji, podsumowania wraz z propozycją kontynuacji badań, wniosków oraz bibliografii.

VI) Uwagi dotyczące strony merytorycznej i formalnej

Strona formalna

1. Strona warsztatowa przedłożonej rozprawy zasługuje na bardzo pozytywną ocenę. Praca jest staranna. Doktorantka wykazała się znajomością literatury przedmiotu, umiejętnie ją prezentując i właściwie adaptując na potrzeby własnych badań. Pojęcia z zakresu inżynierii środowiska, górnictwa i pokrewnych nauk są stosowane w większości właściwie. Strona teoretyczna i empiryczna są ze sobą skorelowane. Tekst opatrzone jest licznymi rysunkami i tabelami.
2. Strona redakcyjna i edytorska jest bardzo dobra.
3. Rysunki, tabele, spis literatury zostały zamieszczone prawidłowo, opatrzone odpowiednimi podpisami i wyjaśnieniami, są prawidłowo cytowane w tekście. Sposób prezentacji literatury mógłby być bardziej przejrzysty poprzez rozdzielenie źródeł naukowych od komunikatów prasowych czy informacji ze stron internetowych.

Uwagi dyskusyjne:

1. Wykorzystana bibliografia jest obszerna i zróżnicowana, co zasługuje na uznanie. Jednak przegląd literatury wykazuje pewne ograniczenia. Chociaż jest on bogaty zarówno ilościowo, jak i jakościowo, mógłby bardziej zagłębiać się w strukturalne i systemowe przyczyny, które warunkują planowanie i realizację sprawiedliwej transformacji, takie jak czynniki polityczne, instytucjonalne lub kulturowe. W niektórych rozdziałach krytyczna integracja źródeł jest ograniczona, przeważa opis treści zawartych w literaturze. Należy jednak podkreślić, że część analizy literaturowej Doktorantka wykonała zamieszczając własne, krytyczne komentarze i porównania, co niewątpliwie jest mocą stroną pracy. Jakie czynniki polityczne, instytucjonalne lub kulturowe, z punktu widzenia Doktorantki, mają największy wpływ na sukces wdrożenia TPST?
2. Reprezentatywność społeczna próby, opisanej w rozdziale 4.3. oraz ocena reprezentatywności respondentów z rozdziału 5.3.1., choć statystycznie ważna, może nie odzwierciedlać całej różnorodności, zwłaszcza grup marginalizowanych lub mających mniejszy dostęp do technologii cyfrowych, co może zafałszować uzyskane wyniki. Autorka podaje, że uzyskała odpowiedzi od 116 respondentów, w tym 13 ankiet wypełnionych w wersji papierowej od osób z ograniczonym dostępem do cyfrowych środków przekazu. Proszę Doktorantkę o komentarz na ten temat.
3. Analiza ilościowa opiera się na danych wtórnych dostępnych na poziomie NUTS 3 lub całych podregionów, co może osłabiać specyfikę lokalną, zwłaszcza w Bełchatowie i Wielkopolsce Wschodniej. Przypisanie operacji do wyzwań zidentyfikowanych w TPST, ze względu na ogólne lub niejasne opisy, wprowadza

element subiektywny, który może wpływać na spójność analizy, co zresztą zauważa sama Doktoranta w podsumowaniu na stronie 129 pracy. Proszę Doktorantkę o komentarz na ten temat.

4. Wszystkie analizy wskaźnikowe przeprowadzono dla roku bazowego 2022 (rok zatwierdzenia TPST przez KE), co pozwala na odtworzenie sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej regionów węglowych w momencie rozpoczęcia formalnych działań transformacyjnych. W pracy brak jest analizy, która pozwoliłaby ocenić ewolucję interwencji w czasie. Czy Doktorantka prowadziła takie badania lub czy ma własne przemyślenia jak przebiega ewolucja terytorialnego obrazu uwarunkowań transformacji.

VII) Konkluzja

Całościowa analiza recenzowanej dysertacji doktorskiej mgr inż. Aleksandry Kozłowskiej-Woszczyckiej pt. „Transformacja regionów górniczych w Polsce: ocena zgodności między diagnozą wyzwań a planowanymi działaniami w kontekście uwarunkowań terytorialnych”, pozwala na sformułowanie jednoznacznie pozytywnego wniosku, że Autorka przedstawiła opracowanie naukowe, w którym zaprezentowała zarówno swoją dużą wiedzę teoretyczną jak i kompetencje w zakresie metod badawczych pozwalających na rozwiązanie istotnego problemu badawczego, koncentrującego się na ocenie spójności między diagnozami wyzwań a planowanymi działaniami zawartymi w TPST regionów górniczych w Polsce, przy jednoczesnym uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych oraz percepcji mieszkańców.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska odpowiada warunkom określonym w art. 187 ust.1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1571). Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie *inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka*, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia przez Nią pracy naukowej.

Wnoszę zatem do Rady Dyscypliny Naukowej Inżynieria Środowiska, Górnictwo i Energetyka Politechniki Wrocławskiej o dopuszczenie jej do publicznej obrony.